

*„Душата ми е манастир старинен,
печално глъхнец в горски кът пустинен”*

Н. Ракитин

Става дума за нежен лирик, за скромен и доблестен човек, останал да живее и твори в провинцията – родното място на големите и великите.

Никола Василев Панчев, останал в родната литература със звучния си псевдоним Ракитин, е роден в китното Лъжене, покрай което минава рекичката Черниш. По-късно поетът ще сподели: „Исках литературното ми име да бъде свързано с родното ми село, от което пазя скъпи спомени. Край него протича рекичката Черниш, чиито брегове са обрали с китна ракета (червена върба).. Колебах се дали да си избира псевдоним Чернишев или Ракитин. Последният ми се понарави повече.”

Дядото на поета, Панчо, е керванджия и пътищата са в кръвта му – преброява с биволска кола цяла Северна България, а баща му – Васил Панчев, наследява занаята и трепетния зов на безкрайните коловози. Бабата на бъдещия лирик – Стойна Йотова, не само знае и пее народни песни, но и свири на кавал. В тази атмосфера преминават първите години на Никола.

Семейството се премества в гр. Орхание, където младият Ракитин расте и учи като будно, но и буйно момче и юноша – той е вечният „тартор” на пакостниците в училище и в махалата. Веднъж, за да го спре

от лудориите, баща му го заключва в една стая, дава му „*Записки по българските въстания*” от Захари Стоянов и му заръчва да прочете няколко глави, а вечерта да му разкаже за наученото. Този необичаен „педагогически” похват се оказва повратен момент – юношата започва да чете със страст български и руски класици – *Иван Вазов, А.С. Пушкин, М. Лермонтов, Ф. Тютчев, А. Фет...* Вече ученик в Първа софийска гимназия, *Ракитин* участва в ръкописното ученическо литературно списание, редактирано от *Никола Тумпаров*. Свободното от училище време младежът прекарва в Народната библиотека, където директор по това време е видният наш книжовник *Пенчо Славейков*. Той пръв усеща в *Ракитин* бъдещия поет и се разпорежда да му се дават всички книги, които са му потребни.

В периода 1903-1908г. следва славянска филология в *Софийския университет*, а на 1.04.1908г. е назначен за учител в *Плевенската гимназия* със заповед на *Никола Мушанов* (1872-1951), тогава министър на Народното просвещение, а по-късно и министър председател на България. По-късно взема участие в Първата световна война. От 1920 до 1932г. той е преподавател в Средното лозаро-винарско училище в града, а от 19.09.1932г. поема поста на директор на *Военно-историческия музей в Плевен*, наследявайки починалия си предшественик Стоян Заимов. Заповедта е подписана от *Константин Муравиев* (1893-1965), просветен министър по това време. Но тук го дебне вечната интрига на завистниците. Той е обвинен за загубата на две папки със служебни преписки, както и в измяна – по това време идва една румънска делегация, която той развежда. Набеден е от враговете си, че за крупна сума е продал на румънците стратегическа военна карта, като за това е написан донос до министъра на войната. А в същност парите са дадени за възстановяване на румънски военен паметник край село Опанец. Жалбите на *Ракитин* са оставени без последствие. Той е уволнен със заповед номер 327 от 16 септември 1934 г. на министъра на войната *ген. Кисъв*. По ирония на съдбата *Ракитин* дотогава търси помощ най-вече от полк. *Иван Стойчев* от министерството, който, всъщност, стои в дъното на заговора.

НИК. ВАС. РАКИТИНЪ

Бодрия и вдъхновенъ поетъ на бедната българска земя, на чезнещия протонароденъ битъ, на сиромашкото наше село, на полската тишина и на тихия Витъ, най-вѣрния поетъ на племето ни, чийто жизненъ пжтъ бѣше само сърдечна доброта и дълбока човѣчностъ, нашия смжплъ учителъ и другаръ, трагично преклони глава предъ безпощадната и мизерна българска действителностъ.

Да пребжде во вѣки паметьта му.

София, 3 май, 1934

Константинъ Н. Петановъ
Асенъ Разцаѣтниновъ
Димитъръ Пантелеевъ
Ангелъ Караличевъ
Панчо Михайловъ
Атанасъ Далчевъ

Поетът не издържа на лъжливото и позорящо честта му обвинение и на път за София се хвърля под колелата на вагоните между Своге и Реброво. Смъртта му възмуцава цялата културна общественост в България, а на опелото в църквата „Св. София” в столицата последна почит му оказват държавници и видни интелектуалци. Некрологът е подписан от известни писатели, а в него се казва, че *Ракитин* „трагично преклони глава пред безпощадната и мизерна българска действителност”.

Първата стихосбирка на Н. Ракитин е „*Под цѣфналите вишни*” (1909). По-късно

се появяват „*Животът може би е сън*” (1911), „*Лес*” (1924), „*Морско лято*” (1924), „*Цветя от моите градини*” (1925), „*Дунавски сонети*” (1930) и др. Той се изявява като живописец на природното битие и насища картините си с мека изповедна емоционалност. Поетът намира себе си навред – и в блясъка на пролетните небеса, и в широките вълни на полето, и в тихия шепот на вечерния лес. Природата го завладява и той потъва в нея и във вечния кръговрат на сезоните... А меланхолното спокойствие на вечерта постепенно се превръща в символ на човешката преходност.

Този нежен лирик е бил оценен от проф. Асен Златаров (1885-1936), от италианския професор – българист Енрико Дамяни, от големия руски поет Константин Балмонт (1867-1942), който като емигрант във Франция му посвещава „*Сонет*” (1933) и пише по повод смъртта му „*Жертва вечерная*” – статия, публикувана в „*Дума на българските писатели*” (13.05.1934). В нея се отбелязва: „...*Погиб проникновенный, нежнейший поэт болгарской деревни и природы*”. К. Балмонт прави и преводи на поезията на Н.Ракитин, печатани в емигрантски руски издания. А както казва Михаил Кремен : „*Да бъдеш признат и превеждан от Балмонт не е малко нещо !*” (М.Кремен, „*Портрети с цветни моливи*”, 1983г. Варна). И накрая, през 1961г. във Франция Андре Монтини издава сборник с около 200 преведени стихотворения на *Ракитин* под надслов „*Дунавски и*

Балкански песни”. Този внушителен труд сам по себе си свидетелства за преклонението пред таланта на поета *Никола Ракитин*.

Почти пет десетилетия ни делят от последното българско издание на творбите на *Ракитин*. Нужно ни е ново – за да си го върнем и признаем отново у нас така, както отдавна го направиха в чужбина.